

System pomocy prawnej nie spełnia oczekiwań: NIK apeluje o zmiany!

Kategoria: Polityka Społeczna

Opublikowano: czwartek, 07, listopad 2024 15:57

Katarzyna Sekuła

Odśłony: 768

W wyniku przeprowadzonej kontroli przez Najwyższą Izbę Kontroli (NIK) ujawniono, że adwokaci i radcowie prawni udzielali porad średnio zaledwie raz dziennie, spędzając na tym maksymalnie godzinę. Co więcej, wiele punktów, w których świadczone pomoc, nie było dostosowanych do potrzeb osób z niepełnosprawnościami. NIK wskazuje, że system nieodpłatnej pomocy prawnej oraz poradnictwa obywatelskiego jest nieefektywny, a środki finansowe zaangażowane w jego funkcjonowanie nie są wykorzystywane w pełni.

W ocenie NIK, na niewłaściwe funkcjonowanie systemu wpływają m.in. brak skutecznych działań informacyjnych ze strony powiatów oraz brak możliwości dostosowywania czasu dyżurów do rzeczywistych potrzeb mieszkańców. System nieodpłatnej pomocy prawnej, będący elementem konstytucyjnego prawa do sądu, ma na celu zapewnienie równego dostępu do wymiaru sprawiedliwości oraz informowanie obywateli o ich prawach i obowiązkach.

Ustawa regulująca tę pomoc była wielokrotnie nowelizowana w latach 2015-2021, przyjmując formę znacząco odbiegającą od pierwotnego projektu. Obowiązki związane z udzielaniem nieodpłatnej pomocy prawnej oraz poradnictwa obywatelskiego leżą w gestii powiatów, które prowadzą punkty, gdzie adwokaci i radcowie prawni udzielają porad. Wiele z tych punktów zarządzają organizacje pozarządowe, jednakże niektóre z nich nie przestrzegały zasad uczciwej konkurencji.

Kontrola NIK objęła 19 starostw powiatowych w latach 2020-2023, a wyniki ujawniły, że w skontrolowanych lokalizacjach udzielono blisko 60 tysięcy porad. W 2022 roku liczba udzielonych porad wzrosła o 42% w porównaniu do 2020 roku, jednak to nadal niewiele w porównaniu do potencjału systemu, który w pełni wykorzystywany jest jedynie w 25%. Z analizy wynika, że porady najczęściej dotyczyły prawa cywilnego, a największymi beneficjentami byli obywatele w wieku 35-45 lat.

W latach 2020-2023 powiaty otrzymały z budżetu państwa 351 mln zł na utrzymanie punktów porad prawnych. Koszt udzielenia jednej porady wyniósł średnio 248 zł, a zainteresowanie społeczne tym wsparciem pozostawało na stosunkowo niskim poziomie. Wiele powiatów nie monitorowało skuteczności działań edukacyjnych, co mogło negatywnie wpłynąć na jakość świadczonych usług.

NIK zwraca uwagę, że w związku z epidemią COVID-19 wprowadzono zdalne formy udzielania pomocy, jednakże w wielu przypadkach punkty nie były odpowiednio przygotowane do potrzeb osób z niepełnosprawnościami. Ponadto, umowy zawierane z organizacjami pozarządowymi często nie zawierały klauzul zabezpieczających interesy powiatów.

Izba wskazuje na konieczność przeprowadzenia rzetelnej analizy potrzeb społecznych oraz wprowadzenia mechanizmów oceny efektywności systemu. NIK apeluje również do starostów o zapewnienie odpowiednich warunków dla udzielania pomocy oraz regularne analizowanie skali udzielanej pomocy, co pozwoli na optymalizację wsparcia dla mieszkańców.

Wnioski NIK kierowane są do Rady Ministrów oraz Ministerstwa Sprawiedliwości, podkreślając potrzebę zmian legislacyjnych, które zwiększyłyby skuteczność i dostępność nieodpłatnej pomocy prawnej w Polsce.

Pełen raport NIK dostępny w załączniku.

Źródło: NIK